

UUDISED EL narkoseire keskuselt Lissabonis

2009. AASTA ARUANNE: PÕHIPUNKTID

Kokaiin ja heroiin püsivad kindlalt Euroopa narkopildis

(LISSABON, **AVALDAMISKEELD kuni 5.11.2009 kell 10.00 Kesk-Euroopa/Brüsseli aja järgi**)

Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (EMCDDA) andmetel on kokaiini ja heroini tarbimise puhul Euroopas märgata vähe edusamme – need kaks ainet on endiselt Euroopa narkoprobleemi keskmes. Samuti tekitab suurt muret mitme narkootikumi koostarbimine ⁽¹⁾, sest kättesaadavate ainete valik suureneb ja narkootikumide tarbimise harjumused muutuvad järjest keerulisemaks. Positiivsena tuleb aga märkida, et värske andmete kohaselt on kanepitarbimine veelgi vähenenud, eeskätt noorte seas. Nende märkustega avaldab seirekeskus täna Brüsselis **2009. aasta aruande: uimastiprobleemide olukord Euroopas**.

Kokaiin on endiselt Euroopa populaarseim stimulant – märgata on tarbimise suurenemist

Elu jooksul on kokaiini proovinud ligikaudu 13 miljonit täisealist (15–64aastast) eurooplast. Neist 7,5 miljonit on noored (15–34aastased), kellest kolm miljonit on kokaiini tarbinud viimase aasta jooksul. **Euroopa Liidus** on kokaiinitarbimine endiselt koondunud **Euroopa Liidu läänepoolsetesse riikidesse**; mujal Euroopas püsib tarbimine väiksena. Hiljutised uuringud näitavad, et riikides, kus tarbimine on kõige suurem – **Taanis, Hispaanias, Iirimaa, Itaalias** ja **Ühendkuningriigis** –, oli viimasel aastal kokaiini tarbinud 3,1–5,5 % noortest (5. peatükk, tabel 8). Enamik andmed esitanud riikides osutavad värsked andmed sellele, et 15–34aastaste vanuserühmas on viimase aasta jooksul kokaiini tarbimine kas püsinud stabiilsena või suurenenud (joonis GPS-14, i ja ii osa).

2007. aastal suurenes Euroopas kokaiini konfiskeerimise juhtumite arv, tõustes 92 000ni (2006. aastal oli 84 000 konfiskeerimisjuhtumit), kuigi konfiskeeritud narkootikumide kogus langes 77 tonnile (2006. aastal konfiskeeriti 121 tonni). 22 % esmakordselt narkoravile pöördujatest nimetas peamiseks probleeme tekitavaks narkootikumiks kokaiini. 2007. aastal teatati ligikaudu 500st kokaiini tarbimisega seotud surmajuhtumist.

Heroiin – tarbimise vähenemine on peatunud

Täna avaldatavad andmed kinnitavad **EMCDDA** eelmise aasta aruandes esitatud hinnangut, et heroinitarbimine püsib stabiilsena ja enam ei vähene. Ajavahemikul 1990. aastate keskpaigast 2000. aastate alguseni heroini probleemid küll vähenesid, kuid opioidide tarbimisega seotud näitajad (ravile pöördumine, surmajuhtumid, konfiskeerimised) osutavad endiselt murettekitavatele suundumustele. „Kuigi praegu ei ole tõendeid sellest, et heroinitarbimine taas nii epideemiliselt leviks nagu 1980. ja 1990. aastatel, on sellest tulenevad tervise- ja sotsiaalprobleemid endiselt suured,“ märgib **EMCDDA esimees Marcel Reimen**. „Kõikidesse märkidesse olukorra võimalikust halvenemisest tuleb suhtuda täie tõsidusega.“

EMCDDA hinnangul on **Euroopa Liidus** ja **Norras** kokku 1,2–1,5 miljonit probleemset opioiditarbijat, kellest enamik tarbib heroini. Samuti näitavad värsked andmed, et uusi heroinitarbijaid tuleb mõõdukalt, kuid pidevalt juurde. 19 riigi andmete järgi oli 2007. aastal ravile pöördujate koguarvust neid, kellel heroini oli põhinarootikum, 6 % rohkem kui 2002. aastal (vt joonis TDI-1, ii osa). Kaheksa riiki teatasid, et aastatel 2006–2007 suurenes nii heroini põhitarbimise tõttu ravile pöördujate arv kui ka nende osa ravile pöördujate koguarvust.

Aastatel 1990–2006 teatati Euroopas aastas ligikaudu 6400–8500 narkootikumidest põhjustatud surmajuhtumist, millest enamik oli seotud opioiditarbimisega (tavaliselt üle 85 %). Pärast narkootikumidest põhjustatud

surmajuhtumite arvu üldist vähenemist aastatel 2000–2003 osutavad värsked andmed selle näitaja suurenemisele. 2007. aasta andmetel oli 18 riigist 13nes surmajuhtumite arv suurenenud viimasel aastal (tabel DRD-2, i osa).

Ajavahemikul 2002–2007 suurenes **Euroopa Liidus** ja **Norras** heroini konfiskeerimisest teatamise juhtumite arv keskmiselt 4 % aastas. 2007. aastal teatati hinnanguliselt 56 000 konfiskeerimisest (võrreldes 51 000ga 2006. aastal), kusjuures kõige suurem oli konfiskeerimiste arv **Ühendkuningriigis** (tabel SZR-7). Kuigi **Euroopa Liidus** ja **Norras** konfiskeeritud heroini üldkogus pärast 2002. aastat vähenes, tõusis see 8,1 tonnilt 2006. aastal 8,8 tonnile 2007. aastal. **Türgis**, mis on oluline **Euroopa Liitu** sissetoodava heroini transiidiriik, teatati 2007. aastal 13,2 tonni konfiskeerimisest, mis rekordkogus on võrreldes 2002. aastal konfiskeeritud 2,7 tonniga (tabel SZR-8, 6. peatükk, tabel 9).

Värsked andmed kinnitavad kanepitarbimise vähenemist, eelkõige noorte seas

Kanepit on elu jooksul proovinud ligikaudu 74 miljonit 15–64aastast eurooplast, kellest 22,5 miljonit on seda tarbinud viimase aasta jooksul. See teeb kanepist ka praegu enim tarbitava ebaseadusliku narkootikumi Euroopas (3. peatükk, tabel 3). Pärast tarbimise märgatavat suurenemist 1990. aastatel ja 2000. aastate alguses kinnitavad värsked Euroopa andmed aga eelmise aasta aruande analüüsi järeldust, et kanepi populaarsus väheneb, eelkõige noorte seas.

See suundumus on märgatav eelkõige kooliõpilaste (15–16aastased) seas, nagu näitavad **ESPADI** uuringud ⁽²⁾. Pärast seda, kui 2003. aasta **ESPADI** uuring oli näidanud, et kanepitarbimine on laialt levinud või suurenemas, teatas 2007. aastal enamik **Lääne-Euroopa** riikidest, samuti **Horvaatia** ja **Sloveenia**, et kanepi tarbimine elu jooksul on vähenenud või stabiliseerunud. Enamikus **Kesk- ja Ida-Euroopa** riikides on kuni 2003. aastani valitsenud tõusev suundumus nüüdseks peatunud (üksnes **Slovakkia** ja **Leedu** teatasid üle 3 %-lisest kasvust). Kolmas rühm, kuhu kuuluvad peamiselt **Põhja- ja Lõuna-Euroopa** riigid, paistab silma selle poolest, et seal on kanepi tarbimine elu jooksul püsinud alates 1990. aastate lõpust kuni 2007. aastani üldiselt stabiilsel ja madalal tasemel. **USA** ja **Austraalia** koolides korraldatud uuringud osutavad samuti kanepitarbimise vähenemisele (joonis EYE-1, xii osa).

Kättesaadavad andmed näitavad, et ka noorte (15–34aastased) seas on viimase aasta jooksul kanepi tarbimine aastatel 2002–2007 stabiliseerunud või vähenenud (joonis GPS-4, ii osa). Regulaarsete või intensiivsete kanepitarbijate arv Euroopas nii positiivset suundumust aga ei näita. Kuni 2,5 % kõikidest Euroopa noortest võib tarvitada kanepit iga päev, mis tähendab, et ohus on ja abi võib vajada suur elanikkonnarühm. Üks sellele elanikkonnarühmale suunatud uuenduslik sekkumismeede on internetipõhine narkoravi, mille kohta **EMCDDA** avaldas 2009. aastal esimese Euroopa tasandi aruande ⁽³⁾.

Mitme narkootikumi koostarbimine suurendab riske ja raskendab ravi

Aruandes märgitakse, et tänapäeva Euroopas on mitme narkootikumi koostarbimise harjumused levinud ning et eri ainete koostarbimine põhjustab enamikku lahendamist vajavaid probleeme või süvendab neid. Koos aruandega avaldatakse täna ka eriülevaade „Mitme uimasti koostarbimine: tarbimisharjumused ja suundumused“ ⁽⁴⁾. Selles antakse ülevaade kirjeldatud käitumisest kooliõpilaste (15–16aastased), noorte (15–34aastased) ning probleemsete narkootikumitarbijate seas.

22 riigis küsitletud kooliõpilastest (15–16aastased) teatas 20 %, et oli viimase kuu jooksul tarbinud alkoholi koos sigarettidega, 6 % teatas alkoholi ja/või sigarettide tarbimisest koos kanepiga ning 1% teatas, et oli lisaks alkoholile ja/või sigarettidele tarbinud veel mõnd narkootikumi (*ecstasy*, kokaiin, amfetamiinid, LSD või heroini). Uuringud näitavad, et kooliõpilastel võib mitme narkootikumi koostarbimine suurendada toksilise toime ja hilisemate krooniliste terviseprobleemide tekkimise riski. Tervise kaitsmiseks ööklubides näib olevat asjakohane kasutada noorte narkootikumi- ja alkoholitarbimise keskkonna strateegiaid (nt narko- ja alkoholiseadused, ohutuma klubielu suunised).

Noorte täiskasvanute (15–34aastased) hulgas on mitme narkootikumi koostarbimine seotud kindlamalt juurdunud ainetarbimisharjumustega ja sellega kaasnevad suuremad riskid. Selles vanuserühmas on sageli või suures koguses alkoholi tarbivad isikud viimase aasta jooksul tarvitanud kanepit 2–6 ning kokaiini 2–9 korda tõenäolisemalt kui üldelanikkond.

Mitme narkootikumi koostarbimine on eriti levinud probleemsete narkootikumitarbijate seas ning võib süvendada nende niigi rasket tervises seisundit, suurendades riskikäitumist ning raskete tagajärgede (nt surmav üleannustamine) tekkimise võimalust. 14 riigi andmete hiljutine analüüs näitas, et üle poole (57 %) ravi alustajatest teatas lisaks põhinarkootikumile, millega seoses abi otsiti, veel vähemalt ühest probleemsest narkootikumist. Surmavate üleannustamiste (peamiselt heroini tõttu) toksikoloogiline analüüs näitab tihti, et surmaga on seotud rohkem kui üks aine, osutades seega asjaolule, et suur osa sellistest surmajuhtumitest võib olla seotud mitme aine koostarbimisega.

Kuigi eriprogramme on endiselt vähe, on kasutatavate sekkumismeetmetega, nagu opioidasendusravi ja kahjude vähendamine, mitme aine koostarbimise valdkonnas saavutatud teatud positiivseid tulemusi. Mitme narkootikumi koostarbimise käsitlemine probleemsete narkootikumitarbijate seas on endiselt keeruline ülesanne, seda ka teenuseid osutavate erialatöötajate seisukohast.

Alkohol – määrav tegur ainete probleemsel tarbimisel Euroopas

Aruandes märgitakse, et Euroopas on ainete tarbimise probleemi määravaks teguriks samaaegne alkoholitarbimine, rõhutades, et mitme narkootikumi koostarbimisel kasutatakse peaaegu alati ka alkoholi. Viimase **ESPADi** uuringu kohaselt teatas 43 % 2007. aastal küsitletud kooliõpilastest aeg-ajalt toimunud suurest alkoholitarbimisest (viis või rohkem alkoholjooki korraga) viimase 30 päeva jooksul. 2003. ja 2007. aasta uuringuid võrreldes on sellise käitumise levimuse suurenemist märgata eelkõige tüdrukute seas, tõustes 35 %-lt 42 %-le. Joomingutega kaasneb tihti meelelahutuslike narkootikumide tarbimine, suurendades noorte seas negatiivsete tagajärgede ohtu.

EMCDDA direktori Wolfgang Götzi sõnul on ühe aine tarbimisega seotud probleemid kiiresti muutumas pigem erandiks kui reegliks. „Euroopa narkoprobleemid tulenevad järjest enam mitme seadusliku või ebaseadusliku psühhoaktiivse aine koostarbimisest. Selline olukord ei too kaasa mitte üksnes halvemaid tagajärgi, vaid raskendab ka narkoraviteenuste osutamist, sest käsitleda tuleb keerulisemaid vajadusi. Peale selle peavad poliitikakavad kajastama asjaolu, et lahendamist vajavate probleemide põhijooneks on saanud narkootikumide tarbimine koos alkoholiga.”

Märkused

⁽¹⁾ *Mitme narkootikumi koostarbimine* — mitme seadusliku ja ebaseadusliku narkootikumi üheaegne või järjestikune tarbimine.

⁽²⁾ Euroopa koolide uuring alkoholi ja muude narkootikumide tarbimise kohta (ESPAD). Uuringud korraldati 1995., 1999., 2003. ja 2007. aastal. Vt <http://www.emcdda.europa.eu/themes/young-people>

⁽³⁾ Vt väljaanne Insights nr 10: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/insights>

⁽⁴⁾ Vt valikteema mitme uimasti koostarbimise kohta. Täna avaldatakse ka valikteema „Narkoseaduste rikkumised: karistused ja muud tulemused”. Mõlemaga koos ilmub mitmekeelne kokkuvõte. Valikteemad on inglise keeles kättesaadaval aadressil <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>

2009. aasta aruandes on esitatud 2007. aasta andmed või uusimad andmed. **Käesolevas pressiteates osutatud tabelid ja joonised on avaldatud 2009. aasta statistikabülletäänis:** <http://www.emcdda.europa.eu/stats09>. Teave kõikide aastaaruannetega seotud toodete, pressiteadete, teenuste ja ürituste kohta on kättesaadaval aadressil <http://www.emcdda.europa.eu/events/2009/annual-report>

Narkoprobleemide lahendamine

Aastaaruande 2. peatükis antakse ülevaade narkoprobleemide lahendamisest tänapäeva Euroopas. See hõlmab ennetustööd, ravi, kahjude vähendamist, ühiskonda taasintegreerimist ja narkootikumidega seotud õiguskaitset. Probleemide lahendamisele on pühendatud lõike ka järgmistes peatükkides, milles keskendutakse konkreetsetele ainetele.